

Door houtwal geen zonnepanelen

Maatregelen tegen schaduwwerking zijn nodig, maar de houtwallen moeten wél intact blijven

Acht bewoners van de Voorstebree in Assen gaven in de zomer van 2014 aan last te hebben van de zomereiken op de houtwal langs hun huizen. Deze zouden in verband met het eventuele plaatsen van zonnepanelen te veel schaduw geven. De gemeente Assen schakelde hierop het ingenieursbureau Boom KCB in voor een analyse. Het kappen van de slechte bomen en wat snoeiwerk moeten nu voor 'verlichting' zorgen.

Auteur: Sylvia de Witt

Tijdens de bouw van de wijk Marsdijk, medio 1990, bleven de lijnvormige landschappelijke elementen gespaard. Deze houtwallen vind je onder meer terug in het noordelijke deel van de wijk, in de omgeving van de Voorstebree. Het gaat om drie houtwallen met in totaal zo'n 150 zomereiken. In de zomer van 2014 kreeg de gemeente Assen een schrijven van bewoners van de eerste houtwal, vertelt beheeradviseur Groenbeheer Elzo Koops. 'Sommige bewoners wilden graag zonnecollectoren plaatsen, maar dat had weinig zin door de schaduwwerking. Wij zijn daarop bij elkaar geweest en kwamen tot de conclusie dat er een onafhankelijk onderzoek moest komen. De gemeente Assen wilde die houtwal uiteraard behouden, maar de bewoners wilden juist zo veel mogelijk bomen weg hebben, zodat er zo veel mogelijk zonlicht zou komen.

Conditie bomen beoordeeld

Het ingenieursbureau Boom KCB kreeg opdracht om een onderzoek in te stellen. In eerste instantie

werd de conditie en de kwaliteit van de bomen visueel beoordeeld en werd er vooral gelet op knopbezetting en vertwijging. Daarnaast werd gekeken naar zwamaantasting, stamholten en overige structurele gebreken. De conditie van de bomen werd onderverdeeld in de categorieën goed, redelijk, matig en slecht. Bomen in de categorie goed hebben een levensverwachting van meer dan twintig jaar, die in de categorie redelijk meer dan vijftien jaar, bomen in de categorie matig vijf tot tien jaar en die in de laatste categorie hadden een levensverwachting van hooguit vijf jaar. Ook werden ernstige structurele gebreken zoals zwamaantasting en ernstige stamholten beoordeeld; deze zijn immers medebepalend voor de levensverwachting van bomen. De resultaten werden opgenomen met de Boom-DB-bomensoftware en daarna visueel weergegeven op een digitale ondergrond. De levensverwachting van de bomen werd op een kaart geprojecteerd.

Twee kanten aan verhaal

Boomtechnisch adviseur Jan-Bouke Sijsma van Boom KCB is er duidelijk over. 'De bomen stonden echt heel dicht op elkaar. In het eerste gedeelte van in totaal zo'n zestig bomen zijn de slechtste exemplaren, een stuk of twaalf, eruit gehaald. Het snoeiwerk staat gepland voor juni, als de bomen goed in het blad staan. De helft van de werkzaamheden, het kappen van de slechte bomen, is dus al uitgevoerd. Straks worden de bomen dus ook nog gesnoeid en de afspraak is dat we na de zomer van 2015 weer bij elkaar komen om de resultaten van de uitgevoerde werkzaamheden te evalueren, waarna er eventueel ook weer metingen worden verricht.' Eerst waren in overleg met de gemeente de eisen boven tafel gehaald. Het belangrijkste wat hierbij naar voren kwam, was dat er door de maatregelen geen schade aan de houtwal berokkend mocht worden. Daarop werden er randvoorwaarden gesteld. Zo wilde Boom KCB best tot maximaal 20 procent van de bomen snoeien, maar de

houtwallen moesten echt behouden blijven. De vraag is: waren de klachten van de bewoners dan wel terecht?

Sijtsma: 'Ja, kijk, hun woningen staan heel dicht op die houtwallen. Deze mensen hebben er wel voor gekozen om daar te gaan wonen. De houtwal stond er al en de bomen op deze wal blijven wel doorgroeien, dus er zitten twee kanten aan het verhaal.'

'De maatregelen mochten geen schade aan de houtwal berokkenen'

Schaduw meten met zonnepadvinder

De bomen die in de categorie slecht vielen, zijn dus gekapt. De overige bomen werden allemaal opgemeten; hun hoogte en kroondiameter werd in kaart gebracht, zodat Boom KCB gericht schaduwmetingen op de daken van de woningen kon verrichten.

'Wij hebben op het dak van vijf representatieve woningen metingen verricht, om daar de schaduw in kaart te brengen met behulp van een zogenaamde Zonnepadvinder', vervolgt Sijtsma. 'Dit hulpmiddel is pas sinds kort op de Nederlandse markt. Om een correct gebruik en correcte interpretatie van de gegevens te waarborgen, zijn deze metingen uitgevoerd in samenwerking met een externe deskundige van SHFT, de leverancier van de Zonnepadvinder in Europa. De Zonnepadvinder is een handig meetinstrument dat bestaat uit een semitransparante spiegelkoepel waarin alle objecten, rondom in de omgeving,

tot aan de horizon weerspiegeld worden. Door de spiegelkoepel heen is de zonnepadkaart zichtbaar. Aan de hand van de resultaten van deze vijf daken konden we een inschatting maken van de schaduwwerking op de overige daken.'

Gerichte snoei van laaghangende takken

Het beeld dat het plaatsen van zonnepanelen door de schaduwwerking weinig zin heeft, klopte aardig.

De schaduw op de daken van de woningen die evenwijdig aan de houtwal staan, bedraagt op jaarbasis tussen 35 en 70 procent, meldt het rapport van Boom-KCB. De daken die haaks op de wal staan, zijn op grotere afstand van de wal gesitueerd. Globaal bedraagt de schaduw op deze daken minder dan 25 tot 50 procent. Bij toenemende schaduwwerking nemen efficiëntie en rendement van zonnepanelen af. Met andere woorden: het duurt steeds langer tot de investering zich heeft terugverdiend. Uiteraard is het aan de individuele bewoner zelf welke terugverdientijd hij acceptabel vindt. Met behulp van de nieuwe bomensoftware BOOM-SafetyCalc werden berekeningen gemaakt om snoeimaatregelen te toetsen aan de 20%-regel. Snoei waarmee de schaduwlast geheel wordt weggenomen, bleek niet haalbaar. Wel is vermindering van de schaduw mogelijk door gerichte snoei van laaghangende takken in de richting van de straat en de woningen. Op deze wijze komt er meer licht in de tuinen en rondom de woningen en wordt er meer openheid in de onderzijde van de wal verkregen.

Veel bomen dicht op elkaar

Op een aantal locaties staan veel bomen op zeer korte afstand van elkaar. Door de onderlinge concurrentie van de bomen om boven- en ondergrondse groeiruimte, gaan sommige bomen scheef groeien in de richting van ruimte en licht, worden ze beperkt in hun kroonontwikkeling of sterven ze af. Vijf bomen zijn stervende. Het is onvermijdelijk dat in de toekomst meer bomen doodgaan als gevolg van deze concurrentiestrijd. Sijtsma: 'Geadviseerd wordt om aanvullend zeven bomen te kappen, om ruimte te maken voor de overblijvende bomen; dunnen, dus. Deze maatregel heeft echter maar een tijdelijk effect op de schaduwwerking van de houtwal. Door de groei van de overblijvende bomen zijn de ontstane gaten in het kronendak binnen enkele groeiseizoenen weer dicht. Om deze houtwal op lange termijn gezond te houden, moet je de dunning dus eigenlijk doorzetten, zodat de overblijvende bomen voldoende ruimte krijgen om te groeien. Hiertoe dienen eens in de vier à vijf jaar enkele bomen gekapt te worden op de locaties waar de bomen nog te dicht op elkaar staan. Om de overlast door schaduw enigszins te verminderen, is het raadzaam om tijdens de driejaarlijkse boomveiligheidscontrole te letten op laaghangende takken in de richting van de straat en de woningen. Deze takken kunnen dan tijdens het reguliere onderhoud gesnoeid worden.'

Zoeken naar de gulden middenweg

Schaduwwerking of niet, de visie en uitgangspunten van de gemeente Assen waren duidelijk, zo is ook in het rapport te lezen:

Boomtechnisch adviseur Jan-Bouke Sijtsma.

Elzo Koops, gemeente Assen.

‘De gemeente Assen acht het gemeenschappelijk belang van het in stand houden van de oude houtwallen hoger dan een tegenstrijdig individueel belang. Wel wil zij een compromis, waarbij bomen gesnoeid en/of slechte bomen gekapt worden, onderzoeken. Hierbij mag van individuele bomen niet meer dan twintig procent van het kroonvolume gesnoeid worden en dient dit op een boomtechnisch verantwoorde manier plaats te vinden.’

‘Deze mensen hebben er wel voor gekozen om daar te gaan wonen’

Volgens beheeradviseur Koops was het op voorhand al duidelijk dat de gemeente daar niet alle bomen zou weghalen, maar naar een middenweg zocht.

Koops: ‘Die woningen staan er zo’n vijftientig jaar; die houtwal is er al een jaar of tachtig en bestaat uit ongeveer vijftig gezonde eiken met een leeftijd van 50 à 60 jaar. Tien oudere exemplaren bevinden zich in het zuidelijke deel;

‘Het gaat zeker niet gebeuren dat ze nu ineens volop zon krijgen’

deze zijn 70 à 80 jaar oud. De schaduw op de woningen wordt hoofdzakelijk door de houtwal veroorzaakt. De bomen zijn natuurlijk wel wat gegroeid, maar het was toch ook al een behoorlijke wal toen de woningen daar werden gebouwd. Met elkaar hebben we gezocht naar een oplossing. We hebben besloten om de slechte bomen en een aantal bomen die erg dicht op elkaar stonden weg te halen. Ik heb de bewoners van tevoren duidelijk aangegeven, dat ze zich niet al te veel van de te nemen maatregelen moeten voorstellen. Er worden in juni van dit jaar nog enkele takken weggesnoeid. Het gaat zeker niet gebeuren dat de bewoners nu ineens volop zon krijgen op hun perceel. De bewoners zijn akkoord gegaan met het huidige plan.’

Stuur of twitter dit artikel door!

Scan of ga naar:

www.boomzorg.nl/artikel.asp?id=19-5262

'Bomen zijn emotie'

Donderdagochtend 12 maart om half twee 's nachts is een ruim honderdjarige iep in Beverwijk gekapt, aldus Dagblad Noord-Holland. Verderop in de krant staat: "'Het is een stukje emotie", zei gemeenteraadslid Co Backer, die bij de kap aanwezig was. "Ik hoorde net iemand zeggen dat haar moeder nog had gezien hoe de boom geplant werd.'" Verderop in het artikel lees ik dat een kunstenaar voor € 50.000 een kunstwerk gaat maken van de stam. In mijn vak hoor ik het wel vaker: 'bomen zijn emotie'.

Als ik dit lees, dan vraag ik me af wat nu die emotie is. Ik kan me indenken dat mensen goede herinneringen koesteren aan zo'n imposante iep. Misschien de eerste zoen van je vriend of vriendin gekregen, al leunend tegen de stam? Maar is dat het, wat zo bijzonder is aan bomen? Ik denk dat ik het weet. Bijzonder aan bomen is dat zij leven en veel tijd nodig hebben om tot wasdom te komen. Bomen zijn kwetsbaar en dat weten we. Diep verscholen in ons primitieve brein voelen wij ons verbonden met bomen. Dat is niet zo vreemd, want we hebben duizenden jaren geprofiteerd van bomen. We eten de vruchten, gebruiken het hout en genieten van de schaduw. Ja, we voelen ons verbonden met bomen. Als een gemeente weer eens zo'n woudreus wil kappen voor een verkeersknooppunt of een vliegveld of whatever, dan pikken we het niet. Mocht het toch onverhoopt gebeuren, dan trekken bestuurders alles uit de kast om te pleasen. Want bestuurders zijn net echte mensen; zij beschikken ook over emoties, zeker tijdens de laatste fase van onze groenstammige bebladerde vrienden. Dit in schril contrast tot de fases daaraan voorafgaand.

Bij ontwikkelingen in steden en dorpen is er altijd strijd tussen de stedenbouwkundige/ verkeerskundige en de groenontwerper/ beleidsmedewerker. 'Wat, moeten die bomen van jou 25 kuub doorwortelbare ruimte hebben? Ben je wel goed bij je hoofd? Iets verderop staat een iep in een vakje van twee bij twee; die groeit toch ook?' Dan ben je uitgepraat en neem je genoegen met vijf kuub. Je komt dan toch wat boos en verdrietig thuis. Emotie, dus.

In de verdere levensfasen van de in een te kleine ruimte geplante boom gaat het al niet veel anders. Bij de aanschaf moeten we maar al te vaak genoegen nemen met de goedkoopste van drie geoffeerde bomen. Hoe sommige kwekers het redden om voor dit soort prijzen bomen aan te bieden, is mij af en toe een raadsel. Daarna planten we onze groene jongeling met veel liefde (emotie) in een lekker schraal grondmengseltje, om ons vriendje vervolgens alle lucht en vocht te ontnemen door er met shovels langs te rijden en door op zijn voetjes een aantal dikke betonproducten neer te laten ploffen. 'Zo, die kan gaan groeien', zei uitvoerder Jan tevreden.

Iepje junior is dapper, met de wortels van een wilde tante. Zijn eigen worteltjes waren wat gevoelig, dus heeft de kweker iepje junior aan een heel stel nieuwe wortels van tante Carpini geholpen. Nou, iepje heeft er zin in, hoor. Hij groeit lekker. Af en toe krijgt hij van de beheerder met veel liefde een lekkere slok water. Nou, een lekkere slok... De beheerder is wat onbehouden. Eerst heeft iepje dorst, veel dorst, en als hij zijn blaadjes laat hangen, dan krijgt hij een plens water waarbij vergeleken een tsunami in het niet valt. Iepje is sterk, heel sterk en groeit als kool, want hij heeft iets lekkers gevonden: stront! De mooie weelderige wilde wortels kwamen op een goede dag een heel klein scheurtje in een buis tegen. Eenmaal binnengekomen in die buis was het warm, vochtig, er was voldoende eten en lucht. Andere wortels hadden ook lucht gekregen door die zware betonzooi van hun rug af te werpen.

Op een dag hoorde iep een luide knal en daarna een luide vloek. De mensenbuurman Kees was over een tegel gestruikeld. Witheet van woede belde de voormalige bomenvriend de gemeente: 'Kunnen jullie die rotbomen niet eens kappen? Ik breek mijn benen, krijg geen licht in mijn tuin en veeg me het schompes.' De man was boos, erg boos en wilde van de ambtenaar alleen maar horen: u heeft gelijk, wij gaan kappen. Maar nee, Piet de groene ambtenaar zei: 'We hebben beleid; gezonde bomen worden niet gekapt, maar we kunnen wel snoeien en leggen uiteraard de tegels recht voor u.' En zo geschiedde; een dag later komt stratenmaker Gijs. Gijs is een vrolijke kerel en hakt als een volleerd houthakker fluitend eenderde van de pluizige wortelbrij af, legt behendig de tegels terug en geniet van het bakje koffie dat de behulpzame vrouw van Kees nog op ouderwetse wijze heeft gezet. Precies een week later stopt bij Kees een hoogwerker met twee stoere koelbloedige kerels. Ze bellen bij Kees aan. 'Dag meneer. Als u uw wagen effe wegzet, zullen we het boompje effe snoeien. Weer effe in model brengen, begrijpt u.' Later op de dag ziet de iep eruit als een kaalgeschoren hippie. De mannen van Groen zijn blij, Gijs is blij, Kees is blij en vooral zijn vrouw is blij (Kees zeurt de laatste tijd een stuk minder). Alleen loopt de wc een stuk minder door, vooral na de grote boodschap. Toen Kees trots de wc uit liep, dacht hij: 'Als ik eraan denk, moet ik toch nog eens de gemeente bellen.' Zie je wel, allemaal emotie...

Groet,
Chris

*De auteur is beleidsmedewerker groen bij de gemeente Castricum
Beleidsmedewerker groen bij de gemeente Castricum
(ChrisWinter@castricum.nl)*

Stuur of twitter dit artikel door!

Scan of ga naar:

www.boomzorg.nl/artikel.asp?id=19-5263